

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 6.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.6.71>

УДК 336.1:352

Н. М. Сивульська,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8776-2074>

М. В. Веселюк,

експерт з питань оподаткування та юридичних послуг, ТОВ «Ернст енд Янг»

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-2363-3280>

РЕФОРМА ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ СПРОМОЖНІСТЬ БЮДЖЕТІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

N. Syvulska,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance named after Viktor Fedosov, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

M. Veseliuk,

Tax and Legal Services Expert, Ernst & Young LLC

REFORM OF FINANCIAL DECENTRALIZATION AND ITS IMPACT ON THE FINANCIAL CAPACITY OF TERRITORIAL COMMUNITY BUDGETS

Однією з найбільш успішних реформ, проведених в Україні після проголошення незалежності, є реформування місцевого самоврядування. Ефективне місцеве самоврядування спроможне забезпечити надання громадянам доступних публічних послуг належної якості, а також можливість впливати на управління своїми територіями. Реформа фінансової децентралізації безпосередньо вплинула на функціонування територіальних громад, перед якими протягом останніх років постали нові виклики, що потребують нагального вирішення. З врахуванням цього актуальним питанням є вивчення особливостей впливу фінансової децентралізації на розвиток бюджетів територіальних громад. В статті досліджено основні напрями реалізації реформи фінансової децентралізації в Україні, внесені зміни в законодавство задля забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування. З метою оцінки впливу фінансової децентралізації на показники місцевих бюджетів проведено фінансово-економічний аналіз виконання доходів бюджету Вінницької міської територіальної громади за період 2014–2023 років, зроблено оцінку рівня фінансової стійкості бюджету шляхом розрахунку відповідних коефіцієнтів та показників. Авторами виділено виклики, з якими стикнулися органи місцевого самоврядування в Україні, а також запропоновано можливі шляхи збільшення фінансової спроможності бюджетів територіальних громад.

One of the most successful reforms carried out in Ukraine after the declaration of independence is the reform of local self-government. Effective local self-government can ensure the provision of accessible and high-quality public services to citizens, as well as the ability to influence the management of their territories. The financial decentralization reform directly impacted the functioning of territorial communities. In recent years, local self-government bodies have faced new challenges requiring rapid solutions. Considering this, it is relevant to study the peculiarities of the impact of financial decentralization on the development of territorial community budgets. This article examines the main directions of

implementing the financial decentralization reform in Ukraine, the legislative changes made to ensure the financial capacity of local self-government bodies. To assess the impact of financial decentralization on local budget indicators, a financial-economic analysis of the budget revenues of the Vinnytsia city territorial community for the period 2014–2023 was conducted, analyzing the composition, structure, and dynamics of budget revenues. The role of the budget revenues of the Vinnytsia city territorial community in the redistribution of the gross regional product of the Vinnytsia region was also assessed. Additionally, the level of financial stability of the budget was evaluated by calculating relevant coefficients and indicators. The results of the conducted analysis are presented in tables and graphs for better visualization. The practical value of the article lies in identifying the main trends in forming the budget revenues of the Vinnytsia city territorial community, substantiating the factors that led to the current changes, and highlighting the problems and challenges faced by local self-government bodies in Ukraine, including the coronavirus pandemic and armed aggression against Ukraine. Measures introduced to compensate for possible revenue losses and equalize local budget revenues are discussed. Possible ways to increase the financial capacity of territorial community budgets are proposed.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, бюджети територіальних громад, реформа фінансової децентралізації, доходи бюджету, фінансова спроможність, податковий контроль.*

Keywords: *local self-government, territorial community budgets, financial decentralization reform, budget revenues, financial capacity, tax control.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Від часу здобуття незалежності України задля відновлення та розвитку економіки було запроваджено низку реформ, і однією з ключових стала реформа децентралізації влади. Прийнята у 2014 році Концепція реформування місцевого самоврядування та

територіальної організації влади в Україні визначила, що формування ефективного місцевого самоврядування направлене на створення повноцінного життєвого середовища для громадян, надання доступних та високоякісних публічних послуг, узгодження інтересів держави та територіальних громад. Досягнення оптимального рівня розподілу фінансових ресурсів між бюджетами різного рівня залишається доволі актуальним, адже питання економічного розвитку регіонів наряду залежить від їх фінансового потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню фінансової децентралізації присвячували свої дослідження вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема: сутність, значення та принципи реформи у своїх працях вперше розкрили Тібу Ч. Мусгрейв Р., Оутс У., теоретичні і практичні аспекти застосування реформи фінансової децентралізації вивчали Першко Л. та Романюк С., актуальні проблеми реформи також висловлювали Бачо Р., Бондаренко В., Золлер–Вінклер М., Пойда-Носик Н., Потокі Г., Раделицький Ю., Цимбалюк І. та ряд інших вчених. Однак, сучасні реалії та виклики, що постали перед органами місцевого самоврядування в Україні, потребують подальшого дослідження впливу реформи на функціонування територіальних громад.

Формування цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у дослідженні функціонування та розвитку бюджетів територіальних громад під впливом реформи фінансової децентралізації на прикладі бюджету Вінницької територіальної громади, виявленні основних викликів та можливостей.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реформа фінансової децентралізації, реалізацію якої розпочато у 2014 році, передбачає делегування державою повноважень новоствореним об'єднаним територіальним громадам та забезпечення відповідними фінансовими ресурсами для їх виконання. Американський науковець-економіст Чарльз Тібу, засновник теорії фінансової децентралізації, зазначав: «... децентралізація забезпечує зростання ефективності, оскільки органи місцевого самоврядування, на відміну від центральної влади, мають більш точну інформацію про потреби своїх

резидентів» [1]. Він вважав, що публічні видатки відповідатимуть індивідуальним уподобанням споживачів відповідно до їх потреб лише за умови фіскальної децентралізації та автономії органів управління державної влади. Фінансова самостійність органів місцевого самоврядування забезпечує ефективне виконання ними своїх функцій в частині задоволення суспільних потреб та надання публічних послуг.

Основними напрямками реалізації фінансової децентралізації в Україні є: наділення новими джерелами доходів і видаткових повноважень місцевих органів влади, в тому числі право самостійного визначення напрямків використання бюджетних коштів; впровадження оновлених механізмів фінансового вирівнювання бюджетів територіальних громад; отримання права здійснювати зовнішні запозичення для поповнення бюджету.

З метою забезпечення фінансової спроможності органів місцевого самоврядування були внесені зміни до Податкового та Бюджетного кодексів. Зокрема, від початку 2015 року для наповнення доходної частини місцевих бюджетів передбачено зарахування: податку та збору на доходи фізичних осіб (64 % з початку 2022 р.), податку на прибуток комунальних підприємств та фінансових установ (100 %), рентної плати за спеціальне використання води водних ресурсів, лісових ресурсів, видобування корисних копалин місцевого значення (100 %), рентної плати за використання лісових ресурсів та видобування корисних копалин загальнодержавного значення (відповідно 37 % і 5 %). Також доходна частина місцевих бюджетів формується за рахунок місцевих податків і зборів (єдиний податок, група податків на майно, збір за місця для паркування транспортних засобів та туристичний збір) та неподаткових надходжень (власні надходження бюджетних установ, державне мито, адміністративні збори та платежі, плата за надання адміністративних послуг, надходження від штрафів та фінансових санкцій, та інші надходження). Вагомим джерелом надходжень бюджетів територіальних громад залишаються міжбюджетні трансферти. Вони є тим фінансовим механізмом, який здійснює

збалансування у фінансових потребах на виконання місцевою владою делегованих на них функцій.

Місцева влада має право утворювати цільові фонди, які є складовою спеціального фонду відповідного місцевого бюджету, затверджувати додаткові джерела їх поповнень. Фінансові ресурси цільових фондів використовуються на фінансування конкретних коротко- або середньострокових цільових програм і заходів щодо розвитку соціальної інфраструктури, міського господарства та розв'язання вкрай важливих проблем територіальної громади. Засади розроблення, затвердження та виконання державних цільових програм органами місцевого самоврядування регламентуються Законом України «Про державні цільові програми».

На думку Мануели Золлер–Вінклер, експертки Програми “U–LEAD з Європою”, органи місцевого самоврядування в Україні ще не мають належного обсягу фінансових ресурсів, які відповідають їхнім повноваженням і якими вони можуть розпоряджатися самостійно для ведення власних справ. Тобто у результаті відсутня фінансова автономія, що передбачено положеннями Європейської хартії місцевого самоврядування. Серед основних причин, які зазначає експертка, варто виділити наступні: обмежена здатність отримувати власні доходи, оскільки база місцевих податків дуже мала; переважання субсидій в офіційних трансфертах до місцевих бюджетів; кількість власних повноважень місцевого самоврядування дуже обмежена й не відбувається необхідного розрізнення між власними та делегованими повноваженнями, тому існує високий ризик втручання держави через широкий державний нагляд [2].

Оцінюючи вплив фінансової децентралізації на показники бюджету Вінницької міської територіальної громади за період 2014–2023 рр. спостерігаємо, що у структурі доходів до бюджету громади найбільше переважають податкові надходження, їх частка зростає від 30,9% (555 млн. грн) у 2014 році до 78,4% (5 096 млн. грн) у 2023 році від загальної суми доходів (рис. 1). Динаміка неподаткових надходжень, надходжень від операцій з капіталом та цільових фондів є доволі неоднозначною протягом досліджуваних

років. Міжбюджетні трансферти відіграють важливу роль у доходах бюджету, а зменшення їх частки від 55,9% (1 003 млн. грн) у 2014 р. до 14,7% (955 млн. грн) у 2023 р. вказує на позитивні зміни через фінансову децентралізацію та посилення фінансової самостійності бюджету.

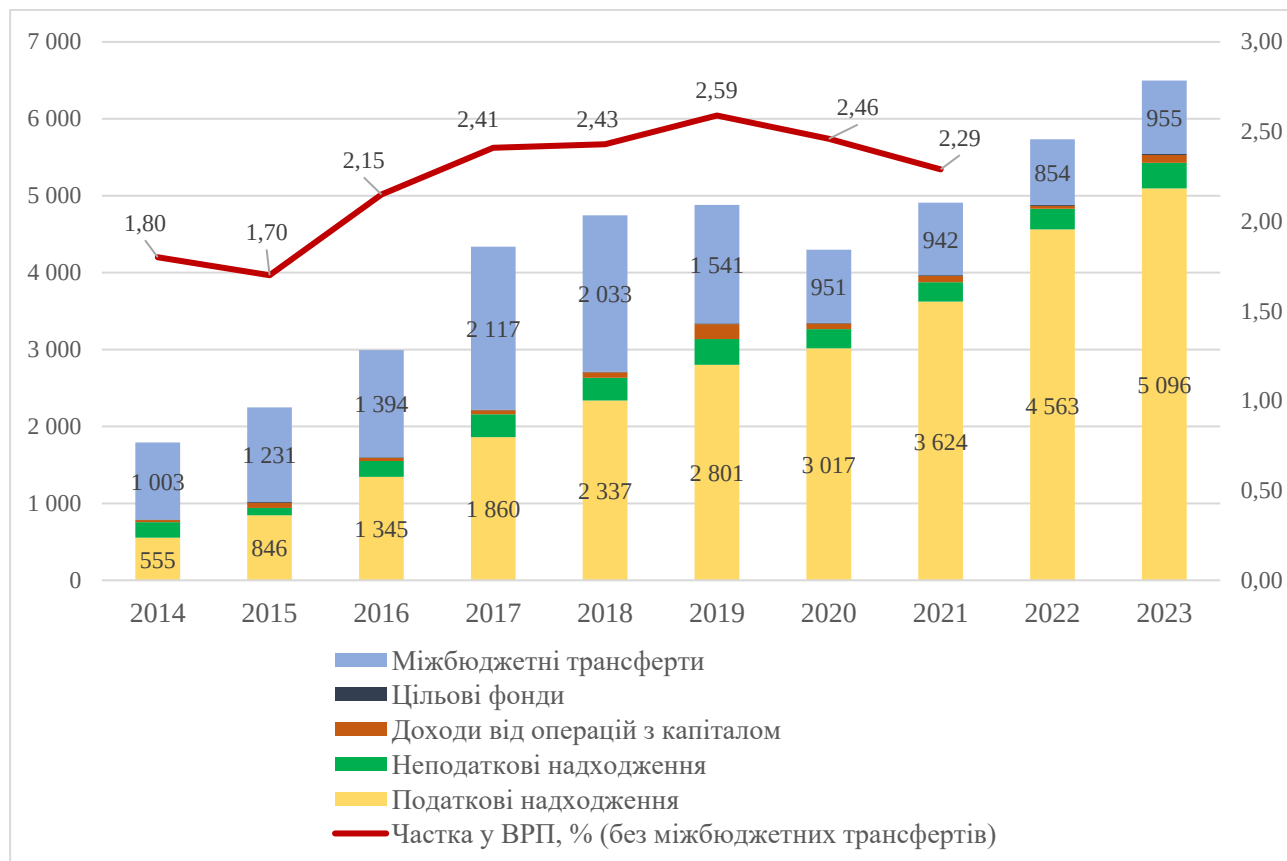

Рис. 1 Структура надходжень до бюджету Вінницької міської територіальної громади, млн. грн

Джерело: розроблено автором на основі [3] та за даними Вінницької міської ради

Окрім того, внаслідок проведення фінансової децентралізації в Україні спостерігається тенденція до зростання ролі доходів бюджету Вінницької міської територіальної громади у перерозподілі валового регіонального продукту Вінницької області. У 2014 році частка співвідношення становила 1,8%, максимального рівня досягла у 2019 році – 2,59%, однак у подальших роках спостерігається спад через зниження динаміки бюджетних доходів внаслідок карантинних обмежень (інформація щодо 2022-2023 рр. не аналізувалась через відсутність даних про обсяг ВРП за зазначений період). Рівень перерозподілу ВРП через місцеві бюджети надає змогу оцінити стан

децентралізації управління фінансовими ресурсами. Чим більше частка доходів місцевих бюджетів у ВРП, тим вище рівень децентралізації в регіоні [4, с. 75].

У структурі податкових надходжень, як однієї з основних джерел формування бюджету, переважає податок та збір на доходи фізичних осіб. Якщо на кінець 2014 р. його обсяг становив 337 млн. грн (60,8% від загальної суми податкових надходжень), то вже на кінець 2022 р. – 3 349 млн. грн (65,7%).

Значні надходження забезпечують також місцеві податки і збори з середньорічною питомою вагою в податкових надходженнях — 29,5%. В розрізі місцевих податків та зборів варто відзначити єдиний податок (частка у місцевих податках становила 54,5% (115 млн. грн) у 2014 р. та 64,8% (857 млн. грн) у 2023 р.) та податок на майно (відповідно 41,8% (88 млн. грн) та 35% (463 млн. грн)) [3, 5]. Включення з 2015 року земельного податку та орендної плати призвело до зросту в абсолютному вираженні податків на майно.

Пандемія Covid–19 спричинила зростання навантаження як на державні, так і на місцеві бюджети, що призвело до значного скорочення та призупинення фінансування багатьох регіональних проєктів. Тому однозначно не можна стверджувати, що зростання обсягу податкових надходжень свідчить про збільшення фінансової самостійності місцевого самоврядування. Цей ріст в основному спричинений інфляційними процесами у країні та збільшенням мінімальної заробітної плати, а не реальним зміцненням економіки територій [6].

Для загальної характеристики фінансової стійкості бюджету здійснено розрахунок коефіцієнтів та показників, що характеризують збалансованість, фінансову самостійність та ефективність бюджету (табл. 1). З наведених даних доцільно виокремити коефіцієнт стійкості бюджету (показує частку залежності бюджету від міжбюджетних трансфертів), найбільше значення якого було на початку дослідження – 0,559, з постійною динамікою до зменшення, і врешті за підсумками 2020 року було перетнуте нормативне значення, у 2022 році –

0,146. Показник загальної податкової стійкості з початку аналізованого періоду знаходився у межах нормативного значення і зростав, тобто значна частина бюджетних видатків покривалися за рахунок податкових надходжень (у 2022 році близько 90%). У групі фінансової самостійності вагомість суми податкових та неподаткових надходжень у бюджетних доходах розкриває показник стійкості доходної бази, який перетнув рівень нормативного значення у 2019 році з результатом 0,643 і у 2023 році становив 0,835.

Показник стабільності доходної частини бюджету (входить до групи ефективності бюджету і встановлює співвідношення податкових надходжень до міжбюджетних трансфертів) перетнув нормативне значення у 2018 році, коли рівень показника склав 1,150, а за підсумками 2022-2023 років рівень – у 5 разів вище за норму.

Підсумовуючи аналіз розрахункових коефіцієнтів фінансової стійкості бюджету Вінницької міської територіальної громади спостерігаємо, що з плином розвитку реформи фінансової децентралізації відбувається кратно покращення показників та їх знаходження у межах нормативного значення. Інтегральний показник, який є сумою укрупнених стандартизованих показників за різними блоками аналізу та розраховується для отримання загальної оцінки рівня стійкості бюджету громади, за досліджуваний період має переважно стійку тенденцію до зростання більш, ніж у 2 рази (з 1,1 до 2,5). На наш погляд, причиною такого зростання є збільшення власних та закріплених надходжень до бюджету.

Проведений фінансово-економічний аналіз виконання бюджету Вінницької міської територіальної громади за період 2014–2023 рр. допоміг встановити доволі низьку питому вагу надходжень від сплати місцевих податків і зборів у структурі загальних доходів бюджету, незначну роль інших груп доходів, а також часткову залежність від міжбюджетних трансфертів як стримувальний елемент його розвитку. Зазначені тенденції можна змінити завдяки розширенню та збільшенню обсягів доходів органів місцевого самоврядування.

**Таблиця 1. Розрахункові коефіцієнти та показники фінансової стійкості
бюджету Вінницької міської територіальної громади**

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Норм. знач.
Аналіз збалансованості бюджету											
Коеф. бюджетного покриття	0.996	1.043	1.054	0.968	1.019	0.981	1.030	0.978	1.141	0.936	↑
Коеф. стійкості бюджету	0.559	0.547	0.466	0.488	0.428	0.316	0.221	0.192	0.149	0.146	< 0.3
Коеф. загальної податкової стійкості	0.308	0.392	0.474	0.415	0.502	0.563	0.723	0.722	0.908	0.734	$\geq 0.2-0.5$
Коеф. покриття видатків міжбюдж. трансфертами	0.557	0.571	0.491	0.472	0.437	0.310	0.228	0.188	0.170	0.138	< 0.3
Аналіз фінансової самостійності											
Коеф. бюджетної залежності	0.359	0.354	0.318	0.328	0.300	0.240	0.181	0.161	0.130	0.128	≤ 0.1
Частка дотації вирівнювання у загальній сумі трансфертів	0.259	0.002	0.010	Na	0.022	0.026	0.015	Na	0.042	0.012	< 60
Коеф. податкової самостійності	0.309	0.376	0.449	0.429	0.492	0.574	0.702	0.738	0.796	0.784	≥ 0.3
Коеф. стійкості доходної бази	0.421	0.418	0.518	0.498	0.555	0.643	0.760	0.789	0.842	0.835	≥ 0.6
Аналіз ефективності бюджету											
Коеф. дефіцитності бюджету	0.004	0.043	0.054	-0.032	0.019	-0.019	0.030	-0.022	0.141	-0.064	≤ 0
Коеф. бюджетної результативності	0.0002	0.0002	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	Na	Na	↑
Коеф. бюджетної забезпеченості населення	0.0002	0.0002	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	0.0001	Na	Na	↑
Показник стабільності доходної частини бюджету	0.553	0.687	0.965	0.879	1.150	1.818	3.173	3.849	5.345	5.335	≥ 1

Джерело: розраховано автором на основі [7] та за даними Вінницької міської ради

Однак, деякі вимушені рішення влади, наприклад, щодо зарахування в повному обсязі до спеціального фонду Державного бюджету України податку на доходи фізичних осіб від оподаткування доходів у вигляді грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних

військовослужбовцями, поліцейськими та особами рядового і начальницького складу (відповідно до Закону України №3428 від 8 листопада 2023 року), не сприяють цьому. І хоча для компенсації втрат доходів було передбачено спрямувати на місцевий рівень базову та додаткову дотації, залишити у розпорядженні органів місцевого самоврядування реверсну дотацію, додатково перерахувати у регіони 4% ПДФО для сталого проходження опалювального сезону [8], цей рівень додаткового забезпечення однозначно не дозволить підтримувати видатки бюджету на поточному рівні. Як наслідок, органам місцевого самоврядування потрібно звернути увагу на розширенні доходної частини власними силами. В першу чергу, слід зосередитися на розвитку обсягу доходів від вже наявних джерел, оскільки Податковим кодексом прямо заборонено встановлення власних місцевих податків та зборів органами місцевого самоврядування.

На наш погляд, нерозкритими резервами доходів бюджету є неподаткові надходження в частині здавання в оренду комунального майна, адже наразі система управління комунальним майном в Україні не є ефективною. З огляду на це, задля залучення додаткових доходів бюджету та забезпечення оптимізації видатків на постійну підтримку стану об'єктів комунальної власності на місцях, необхідно провести оцінку ефективності управління та аналіз стану об'єктів, за необхідності здійснити поточні ремонти з метою збільшення їх привабливості, вдосконалити систему оцінки комунального майна, а також забезпечити їх здачу на прозорих умовах не нижче ринкових цін.

Важливим питанням також є підтримка малого та середнього бізнесу в регіональній економіці, адже вона несе коротко– та середньострокову вигоду для місцевої влади через збільшення зайнятості населення та сплати податків хоч і незначними, але масштабними обсягами. Місцева влада може надавати різні види допомоги: розвиток програм грантів та системи дотацій; пільгові кредити або компенсація ставок за кредитами; спрощення дозвільних процедур,

що залежать від місцевої влади, надання професійних консультацій, наприклад, щодо сплати податків.

Необхідно сприяти розкриттю прихованого фіскального потенціалу місцевих податків та зборів, частка яких в середньому становить менше третини податкових надходжень бюджету Вінницької міської територіальної громади. Варто відзначити, що місцеві податки і збори мають суттєве фіскальне значення в системах оподаткування розвинутих країн світу та є значним ресурсом для фінансування діяльності місцевих органів влади та розвитку місцевої громади. Питома вага місцевих податків і зборів в загальній сумі грошових надходжень органів регіонального й місцевого самоврядування є доволі суттєвою (від 31% до 37% – Іспанія, Фінляндія та Велика Британія; від 43% до 48% – Норвегія, Швейцарія та Франція; від 51% до 72% – Данія, Японія, Швеція та Австрія) [9].

Створене бізнес-середовище для представників на спрощеній системі оподаткування дозволило отримати 857 млн. грн від сплати єдиного податку у 2023 році, що становить 64,8% від загальної суми місцевих податків і зборів Вінницької міської територіальної громади. Однак, спрощена система оподаткування використовується для мінімізації податкових зобов'язань. Наприклад, великі готелі знаходяться на спрощеній системі оподаткування, а щоб формально дотримуватись вимог цієї системи, можуть ділити послуги між різними ФОП, існує велика кількість неофіційно працевлаштованих працівників, випадки надання послуг оренди майна без сплати податку. «У цьому контексті респондентами було також зазначено, що несплата податків з доходів фізичних осіб від здачі в оренду приватного майна є суттєвою системною проблемою на рівні країни, що спричиняє втрату значного обсягу податкових надходжень місцевими бюджетами» [10].

Слушними є пропозиції щодо конкретизації кола платників, на яких не поширюється спрощена система оподаткування, обліку та звітності, та вилучення з переліку видів діяльності ті види, які є високорентабельними [11]. Для підвищення фіскального значення податку на майно доцільно зосередити

зусилля на формуванні повної бази об'єктів оподаткування в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно. До того ж, необхідно систематично робити переоцінку вартості об'єктів нерухомості, адже в основі бази оподаткування повинна бути саме ринкова вартість об'єкта.

Таким чином, для вдосконалення оподаткування на місцевому рівні потрібно посилити податковий контроль та рівень відповідальності за використання праці працівників без оформлення трудових відносин; здійснювати підтримку малого та середнього бізнесу в регіоні, зокрема, в частині надання можливостей для новостворених підприємств та підприємців не сплачувати податкові платежі протягом першого року діяльності; забезпечити раціональне здавання в оренду комунального майна.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Реформа фінансової децентралізації суттєво вплинула на фінансову спроможність бюджетів територіальних громад. За рахунок передачі фінансових ресурсів до місцевих бюджетів органи влади можуть краще враховувати потреби своїх громадян та забезпечувати їх реалізацію. Комплексний аналіз фінансової стійкості бюджету Вінницької міської територіальної громади за 2014–2023 рр. засвідчив, що спостерігаються позитивні зрушення в частині податкової самостійності, стійкості бюджету та бюджетного покриття. Водночас, окрім згаданих позитивних зрушень, існують проблеми, що постають на шляху розвитку бюджету, зокрема: глобальні виклики (пандемія та військові дії), міграція населення, недостатній рівень забезпечення міського бюджету за рахунок власних джерел наповнення та часткова залежність від міжбюджетних трансфертів. Виникає постійна потреба пошуку можливих шляхів подолання існуючих викликів, що потребує подальшого дослідження даної проблематики щодо підвищення фінансової самостійності бюджетів територіальних громад України.

Література

1. Ch. Tiebout. A Pure Theory of Local Expenditures. Journal of Political Economy, 1956, p. 416-424.
2. Золлер-Вінклер М. Фінансова автономія – основа місцевого самоврядування. *Децентралізація:* веб-сайт. URL: <https://decentralization.ua/news/13610?page=221> (дата звернення: 10.06.2024).
3. Бюджет Вінницької міської територіальної громади. Open budget: веб-сайт. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/0253600000/info/indicators?year=2023&month=12> (дата звернення: 10.06.2024).
4. Чинники та наслідки ексклюзивності регулювання соціально-економічного розвитку регіону : науково-аналіт. доп. / ред. С. Л. Шульц. Львів : ДУ «Ін-т регіон. дослідж. ім. М.І. Доліш. НАН України», 2021. 154 с.
5. Інформація про виконання бюджету Вінницької міської територіальної громади за 2023 рік. Вінницька міська рада: веб-сайт. URL: <https://vmr.gov.ua/povidomlennia-pro-publichne-predstavlennia-informatsii-pro-vykonannia-biudzhetu-vinnytskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady-za-2023-rik> (дата звернення: 10.06.2024).
6. Заруцька О. П., Калуча С. В. Фінансова самостійність місцевих бюджетів як підгрунття їх стійкості в умовах бюджетної децентралізації. *Агросвіт*. 2021. № 18. С. 28–35.
7. Костирко Л. А., Велентейчик Н. Ю. Методичні засади комплексного аналізу фінансової стійкості місцевих бюджетів. *Фінансовий простір*. 2016. № 1. С. 83–90.
8. Парламент підтримав пропозицію перенаправити ПДФО з військових на розвиток вітчизняного оборонно-промислового комплексу. *Міністерство Фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/parlament_pidtrimav_propozitsiiu_perenapraviti_p_dfo_z_viiskovikh_na_rozvitok_vitchiznianogo_oboronno-promislovogo_kompleksu-4283 (дата звернення: 12.06.2024).

9. Бортнік Н. В. Зарубіжна практика місцевого оподаткування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 8. С. 15–17.

10. Діагностика системи місцевого оподаткування: аналіт. звіт / К. Швабій та ін. 2023. *Децентралізація*: веб-сайт. URL: <https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1322/Звіт.pdf> (дата звернення: 12.06.2024).

11. Бачо Р., Пойда-Носик Н., Потокі Г. Перспективні напрямки реформування системи місцевого оподаткування України. *Економіка та суспільство*. 2021. № 30. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/606>

References:

1. Ch. Tiebout. A Pure (1956) “Theory of Local Expenditures”, *Journal of Political Economy*, pp. 416-424.

2. Zoller-Vinkler, M. (2021), “Financial autonomy is the basis of local self-government”, *Decentralization*, available at: <https://decentralization.ua/news/13610?page=221> (Accessed 10 June 2024).

3. Open budget (2021), “Budget of Vinnytsia City Territorial Community”, available at: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/0253600000/info/indicators?year=2023&month=12> (Accessed 10 June 2024).

4. Shults, S.L. (2021), *Chynnyky ta naslidky eksklyuzyvnosti rehuliuвання sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku rehionu : naukovo-analit. dop.* [Factors and consequences of the exclusivity of regulation of socio-economic development of the region: a scientific and analytical report], Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine, Lviv, Ukraine.

5. Vinnytsia City Council (2023), “Information on the budget execution of Vinnytsia City Territorial Community for 2023”, available at: <https://vmr.gov.ua/povidomlennia-pro-publichne-predstavlennia-informatsii-pro->

vykonannia-biudzhetu-vinnytskoi-miskoi-terytorialnoi-hromady-za-2023-rik
(Accessed 10 June 2024).

6. Zarutska, O. P. and Kalucha, S. V. (2021), “Financial independence of local budgets as a basis for their sustainability in the context of fiscal decentralization”, *Ahrosvit*, vol. 18, pp. 28–35.

7. Kostyrko, L. A. and Velenteichyk, N. Yu. (2016), “Methodological principles of comprehensive analysis of financial sustainability of local budgets”, *Finansovyi prostir*, vol 1, pp. 83–90.

8. Ministry of Finance of Ukraine (2023), “The Parliament supported the proposal to redirect personal income tax from the military to the development of the domestic defense industry”, available at: https://mof.gov.ua/uk/news/parlament_pidtrimav_propozitsiiu_perenapraviti_pdfo_z_viiskovikh_na_rozvitok_vitchiznianogo_oboronno-promislovogo_kompleksu-4283 (Accessed 12 June 2024).

9. Bortnik, N. V. (2016), “Foreign practice of local taxation”, *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 8, pp. 15–17.

10. Decentralization (2023), “Diagnostics of the local taxation system: analytical report: available at: <https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1322/3bit.pdf> (Accessed 12 June 2024).

11. Bacho, R., Poida-Nosyk, N. and Potoki, H. (2021), “Perspective directions of reforming the local taxation system of Ukraine”, *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 30. available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/606> (Accessed 12 June 2024).

Стаття надійшла до редакції 15.06.2024 р.